

ἔτι ἐπικρατοῦσαν καὶ μέγα ἔχουσιν τὸ κύρος, καὶ διοικητικὸν σύστημα μετὰ πολλῆς ἐμπειρίας συναρμολογηθὲν, καὶ πολίτευμα θρησκευτικὸν διέπον ἐπὶ αἰῶνας ἑκατομμύρια, γεννήσαντος δὲ ἡγεμόνας καὶ στρατηγούς, οἳ οἱ Ἡράκλειος, ὁ Φωκᾶς, ὁ Τιμισαχῆς, οἱ Κομνηνοὶ, Βασίλειος ὁ Μακεδὼν καὶ ἄλλοι, καὶ ἀντικρούσαντος ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη τὰ βάρβαρα ἔθνη, ὅσα ὡς ἄγρια θαλάσσης κύματα ἐπῆρχοντο ἀλλεπάλληλα κατὰ τῆς Εὐρώπης, ἱστορία λέγω τοιαύτη εἶναι ἀξία νὰ γίνῃ γνωστὴ πρὸς τοὺς ἀπογόνους τῶν εὐεργετῶν ἐκείνων τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως.

Ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ δυσκολία περὶ τὴν ἐπιτομὴν καὶ τὴν ἐκθεσιν τῆς πολυπλόκου ταύτης ἱστορίας, ἃς ἀρυσθῇ ἐξ αὐτῆς ὁ ἀγορεύων βιογραφίαις, ὡς ἔπραξεν ὁ Κ. Ζάνος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὁ Κ. Π. Παπαρρόηγόπουλος ἐν Ἀθήναις ἀπὸ ἀγγέλων, ὁ μὲν τὸν βίον τοῦ Φωτίου, ὁ δὲ τὸν τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Ἄς ἀρυσθῇ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ἀναγνώσματα· ἡ τρομερὰ ἐκείνη στάσις τοῦ Νίκα, ἡ πολιτοκρία τῶν Ἀράβων καὶ τὸ μηδικὸν πῦρ ὑπὸ Λέοντος τοῦ Διακόνου, ὁ θρίαμβος τοῦ Βελισαρίου ὑπὸ Προκοπίου, ἡ μεγάλη τῆς Κωνσταντινουπόλεως πυρκαϊὰ καὶ ὁ ἐν αὐτῇ θρῆνὺς χειμὼν ὑπὸ Ζωναρᾶ καὶ Κεδρῖνου, ἡ ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων πανώλης καὶ ἡ στέψις τῶν αὐτοκρατόρων ὑπὸ Ι. Καντακουζηνοῦ καὶ πολλὰ ἄλλα, εἰσὶ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐφρόσυνα· ἀρκεῖ μόνον ὁ ἀγορεύων νὰ πορίζεται ἐξ αὐτῶν τὸ ἠθικὸν συμπέρασμα, τὴν *moralité*, ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι. Πρὸς πάντα δὲ ταῦτα οὐδεὶς δεξιώτερος τῶν σοφῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου μελῶν, ὡς γίνεται φανερόν ἐξ ὧν ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ περιοδικῷ αὐτοῦ συγγράμματι. Ν. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ

ΑΡΧΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ.

(Συνέχεια. Ἰδὲ φυλλάδ. 350.)

—οο—

Γ'.

« Οὐδὲν κινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον, » λέγει κοινὸν τι λόγιον· τὴν ἐκφρασιν ταύτην δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ εἰς τοὺς συνεταρισμοὺς ἀμοιβαίας βοηθείας. Ἡ ἰδέα τοῦ συνεταριζέσθαι πρὸς ἐλάττωσιν τῶν δυστυχιῶν ἐν ἡμέραις πονηραῖς δὲν εἶναι γέννημα τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἡ ἰδέα αὕτη ὑπῆρχε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Νόμος τις τοῦ Σόλωνα, τοῦ ὁποίου ἔχομεν παράφρασιν διασωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ

Γαίου (1), ἐκανόνιζε τὰ περὶ ἐταιριῶν καὶ συνεδριῶν, ὡς ἀπεκάλουν τὰς κοινωνίας ταύτας, αἵτινες ἔφερον καὶ ἄλλο ὄνομα ἐκφραστικώτερον τὸ τοῦ ἐράτου· ἐραριστᾶς (2) ὠνόμαζον τὰ μέλη, τὸν δὲ προϊστάμενον ἐρανάρχην. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι παρεδέχθησαν τὸν θεσμὸν τοῦτον· αἱ λατινικαὶ ἐταιρίαι ἐκαλοῦντο *collegia*, *corpora*, *sodalitates*. Ὀλίγιστα γνωρίζομεν περὶ τῶν συνεταρισμῶν τούτων τῆς ἀρχαιότητος, ἐπειδὴ οἱ περὶ αὐτῶν σωζόμενοι νόμοι, οἵτινες εἰσὶ σχεδὸν τὰ μόνα δυνάμενα νὰ ὁδηγήσωσιν ἡμᾶς μνημεῖα, ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς πᾶν τὸ μὴ ἀντιβαίνειν εἰς τοὺς κειμένους νόμους (3). Τὰ μόνα ἅπερ θετικῶς γινώσκωμεν εἶναι ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν σκοπὸς ἦτο ὁ ἐνταφιασμὸς τῶν ἐταίρων, καὶ ὅτι ἠδύναντο νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὰς συνεδρίας καὶ δοῦλοι· ὅτι ἐναγομένου εἰς δίκην πρὸς πληρωμὴν χρέους ἐταίρου τινός, ἦσαν ὑπόχρεοι οἱ συνεταῖροι ὅπως τῷ χορηγήσωσι τοὺς τρόπους πρὸς ἀπότισιν τοῦ ποσοῦ, τὸ οὕτω χορηγηθὲν χρηματικὸν ποσὸν δὲν ἠδύναντο μὲν δικαστικῶς νὰ ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτοῦ, ἐν περιπτώσει ὅμως ἀρνήσεως ἠτιμάζετο καὶ ἀπεκλείετο τῆς ἐταιρίας. Γινώσκωμεν πρὸς τούτοις ὅτι διετηροῦντο διὰ τακτικῶν ἐράτων.

Καὶ ἐν τῷ μεσαιῶνι ἀπαντῶμεν τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἐφαρμοζομένην διὰ τῶν ἀδελφοτήτων λεγομένων (*confréries*), αἵτινες κατὰ τὴν ῥοπὴν τῆς ἐποχῆς ἐλάβανον τύπον θρησκευτικὸν ὅποιον οὔτε εἰς τὴν ἀρχαιότητα εὐρίσκωμεν οὔτε τὴν σήμερον. Αἱ ἀδελφότητες τοῦ μεσαιῶνος ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐν τῇ σκανδιναυικῇ *Ghilde*. Ἡ *Ghilde* ἦτον ἑνωσις διαφόρων πρὸς κοινὴν ὑπεράσπισιν κατὰ τῶν φεουδαλικῶν πιέσεων, ἐδίδε δὲ μεγάλα δικαιώματα τῇ ἐταιρίᾳ πρὸς τιμωρίαν τῶν μελῶν ἐν περιπτώσει παραβάσεως τοῦ κανονισμοῦ. Ἀπαξ τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς *Ghilde*, ἅπαντες οἱ ἐταῖροι συνήρχοντο εἰς κοινὸν συμπόσιον· τὰ συμπόσια ταῦτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατήντησαν ὁ κυριώτερος καὶ σχεδὸν ὁ μόνος σκοπὸς τῶν σκανδιναυικῶν τούτων ἐταιριῶν, καὶ πραγματικῶς ἔχομεν κανονισμοὺς τινες τῶν ὁποίων τὰ δύο τρίτα πραγματεύονται μόνον περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ συμποσίου.

Αἱ ἀδελφότητες τοῦ μεσαιῶνος ἐτίθεντο πάντοτε ὑπὸ τὴν προστασίαν ἀγίου τινός, εἶχον ἰδίαν ἀγίαν τράπεζαν (4) εἰς τινὰ σημαντικὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐτέλουν ἐπισήμως διὰ λιτνείων καὶ λειτουργιῶν

(1) Digest. 47. XXII. 4. De collegiis et corporibus.

(2) Ἰδὲ Boeckh. Staatshaushaltung der Athener. 2er B. 400.

(3) Ἰδὲ Digest, ubi supra.

(4) Δὲν ἀγνοεῖ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐκκλησίαις ὑπάρχουσι κατὰ τὰ πλεονά τῶν μεγάλων ἐκκλησιῶν πολλὰ ἱερὰ ἀφιερωμένα εἰς διαφόρους ἀγίους καὶ ἀποκαλούμενα *chapelles latérales*.

τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν τοῦ προστάτου· διετήρησαν τὸ πρῶτον, κατὰ μίμησιν τῶν Ghilde, καὶ τὸ ἔθιμον τοῦ συμποσίου, ὑπερ ὅμως κατ' ὀλίγον ἐξέλιπε. Καὶ ταῦτα μὲν ἐδίδον τῷ συνεταιρισμῷ τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα, ὁ δὲ σκοπὸς τῆς συστάσεως ἦτο ἡ βοήθεια τῶν ἐταίρων κατὰ τὰς ἀσθενείας, ὁ ἐνταφιασμὸς αὐτῶν καὶ ἡ συνοδεία τοῦ λειψάνου ὑπὸ πάντων τῶν συναδέλφων, καὶ εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν ἡ χορήγησις τῶν ὀδοιπορικῶν ἐξόδων εἰς τοὺς ἀπόρους καὶ ἀναγκαζομένους ὡς ἀναχωρήσωσι. Μέσον συντηρήσεως ἦσαν ἐβδομαδιαῖοι ἔρανοι καὶ πρόστιμα ἐπιβαλλόμενα κατὰ τινὰς παραβάσεις· οἷον, ἀπουσία ἀπὸ τῆς λειτουργίας καθ' ὠρισμένους ἡμέρας καὶ ἔρνησις τοῦ συνοδεῦσαι τὸν νεκρὸν συναδέλφου εἰς τὸ κοιμητήριον. Διοικητικὸν συμβούλιον ἐκλεγόμενον (conseil des prud'hommes) εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐφορίαν, ἐκάστη δὲ ἀδελφότης εἶχε ταμίαν (boursier) καὶ εἰσπράκτορα (sergent).

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἱστορικὰ προηγούμενα τῶν ἐταιριῶν ἀμοιβαίας βοηθείας, νῦν δὲ ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν τὰς ἐπιστημονικὰς βάσεις ἐφ' ὧν στηρίζονται, πρὶν ἐξετάσωμεν τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὸν μηχανισμὸν αὐτῶν.

—ο—

Τρεῖς κλάδοι τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων συνετέλεσαν εἰς τὴν θεμελίωσιν τῶν ἐπιστημονικῶν βάσεων ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ θεωρία τῶν ἐταιριῶν τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία, ἡ στατιστικὴ καὶ ἡ μαθηματικὴ. Καὶ ἡ μὲν πολιτικὴ οἰκονομία εἶδομεν ὅτι χορηγεῖ ἡμῖν τὴν θεωρίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἡ δὲ στατιστικὴ καὶ ἡ μαθηματικὴ ἠνωμέναι δίδουσιν ἡμῖν τὴν τῶν ἀσφαλειῶν, ἧτις εἶναι ἰδιαιτέρως ἐφαρμογὴ τῆς πρώτης. Καὶ τῷ ὄντι, τί ἄλλο εἶναι ἡ θεωρία τῶν ἀσφαλειῶν ἢ ὑπολογισμὸς τῶν συμβαινόντων δυστυχημάτων εἰδους τινὸς καὶ διὰ συνεργείας πολλῶν βοήθεια τῶν ἐκ τούτων παθόντων ὑπὸ τῶν μὴ παθόντων; Ἀδύνατον ἦτο νὰ φθάσωμεν εἰς τοιοῦτον ἀποτέλεσμα μετὰ τινος πιθανότητος ἐπιτυχίας ἄνευ τῆς βοήθειας τῶν δύο ἐπιστημῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, καὶ ὀλίγαι λέξεις, νομίζομεν, θέλουσιν ἀρκέσει πρὸς ἀπόδειξιν τούτου.

Διὰ τῆς στατιστικῆς, ἣν πολλοὶ πολιτικὴν ἀριθμητικὴν ἠθέλησαν νὰ ὀνομάσωσι, παρατηροῦμεν τὰ διάφορα φυσικὰ καὶ κοινωνικὰ φαινόμενα, καὶ μανθάνομεν τὴν ἐν γένει κατάστασιν τόπου, βιομηχανίας ἢ παραγωγῆς τινος, ὡς καὶ τὴν ἀνυχολογίαν τῶν θανάτων, τῶν γεννήσεων καὶ τῆς υγείας μέρους τινός. Αἱ παρατηρήσεις αὗται τῆς στατιστικῆς διαφορῶν τύπων καὶ ἐπὶ διαφορῶν ἐκτάσεων καὶ ἀριθμῶν γενόμεναι, ἐμόρφωσαν νέον κλάδον τῆς μαθηματικῆς ἐ-

πιστήμης, τὸν ὑπολογισμὸν τῶν πιθανότητων (calcul des probabilités), διὰ τοῦ ὁποῦ ἐκ τῶν προηγούμενων δυνάμεθα μετ' ἀκριθείας σχεδὸν ἀλπυνάστου νὰ ὑπολογίσωμεν τὰς διαφορὰς πιθανότητος (chances) κινδύνου τινός, οἷον θανάτου, ἀσθενείας, πυρκαϊῆς, ναυαγίου κτλ., ἐπὶ δεδομένου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων, οἰκοδομῶν ἢ πλοίων.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ὠδήγησαν τὰ πνεύματα καὶ ἀπέληξαν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἀσφαλειῶν, ἧτις τοσούτων εὐεργετημάτων ἐγένετο παραγωγός. Ἄλλοτε τὸ πῦρ ἢ ἡ τρικυμία κατέστρεφον ὀλόκληρον περιουσίαν, σήμερον ὅμως, χάρις εἰς τὴν ἀσφάλειαν, δι' ἐλαχίστης συνεισφορᾶς ἀπαλλάσσεται τις τοῦ κακοῦ τούτου. Καὶ τίς ἡ μαγικὴ αὕτη δύναμις ἡ οὐδετερώσασα καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων τὴν θηριώδη; ἡ ἀρχὴ τοῦ συνεταιρισμοῦ· ὅ,τι ἡδυνάτει νὰ κατορθώσῃ ὁ εἷς, κατορθοῦσιν οἱ πολλοὶ μοιράζοντες πρὸς ἀλλήλους τὰς πιθανότητας.

Τοιαύτη ἡ θεωρία τῶν ἀσφαλειῶν. Αὕτη εἶναι καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ βάση τῶν ἐταιριῶν, περὶ ὧν πραγματευόμεθα, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ προσωπικὴ ἐξασφάλισις κατὰ τῆς ἀσθενείας, τῆς δυστυχίας κτλ. Ὁ ἐπιστημονικὸς χαρακτῆρ τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, εἶναι ἡ μεγάλη διαφορὰ αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐταιριῶν καὶ τῶν ἀδελφότητων· διότι τότε ἡ βάση ἐφ' ἧς σήμερον στηρίζομεθα ἔλειπε, διὰ τοῦτο δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἐπισφαλῆ, καὶ ἄτολμα, ἐνῷ σήμερον ἔχοντες βοηθὸν τὴν ἀκαταμάχητον λογικὴν τῶν ἀριθμῶν καὶ τῆς πείρας, δυνάμεθα νὰ βαδίζωμεν θαρρᾶλέως καὶ μετὰ πιθανότητος ἐπιτυχίας ἐγγιζούσης εἰς τὴν βεβαιότητα.

Ἰδόντες τὰς βάσεις ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ ἀμοιβαία βοήθεια, ἐξετάσωμεν τὰ διδόμενα τῆς ἐπιστήμης ὡς πρὸς τὸ ζήτημα.

Ὁ σκοπὸς τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας, ὡς εἵπομεν πολλάκις ἤδη, εἶναι ἡ παροχὴ βοηθείας εἰς τοὺς ἐταίρους κατὰ τὰς ἀσθενείας καὶ τὰ παρόμοια δυστυχήματα, ὁ ἐνταφιασμὸς αὐτῶν δαπάνη τῆς ἐταιρίας, καὶ ἡ ὑπὸ ταύτης ἱατρικὴ βοήθεια καὶ χορήγησις φαρμάκων. Ὅπως ἐπιτευχθῶσι ταῦτα πάντα ἀνάγκη μέσων χρηματικῶν· καὶ ταῦτα, εἵπομεν ἐπίσης, ἀποκτώνται διὰ μηνιαίων ἐράνων τῶν μελῶν. Μέχρι τοῦδε ἅπαντα σχεδὸν αἱ τοιοῦτου εἰδους κοινωνίαι παρεδέχοντο ὁμοιόμορφόν τινα ἔρανον ὡς βάσιν, καὶ ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐξεπλήρουν τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν· σήμερον ὅμως ἡ ἐπιστήμη διδάσκει ἡμᾶς δύο τινὰ· πρῶτον ὅτι αἱ πιθανότητες ἀσθενείας, θανάτου κτλ., εἰσὶ διάφοραι κατὰ τὰς διαφορὰς ἡλικίας, καὶ δίδει περὶ αὐτῶν, κατὰ τὰ τελευταῖα στατιστικὰ ἔργα τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πίνακας πιθανότητων ἰκανῶς ἀκριβεῖς· καὶ δεύτερον, ὅτι ἕκαστον εἶδος κινδύνου ἔχει ἀνάγκην ἰδίας

ἐξασφαλίσεως, ὅτι δηλαδή, εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀντικείμενον, πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸν κίνδυνον τῆς ἀσθενείας ἀπὸ τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου, καὶ ὅτι δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ πληρώνωνται ποσὰ χωριστὰ εἰς διακεκριμένον ταμεῖον εἰσφερόμενα.

Πᾶσα λοιπὸν ἔταιρία ἐπιστημονικῶς ὀργανιζομένη πρέπει κατὰ τὰ ἀνωτέρω διδόμενα νὰ ἀπαιτῇ παρὰ τῶν ἰδίων μελῶν διάφορον ποσὸν κατὰ τὰς ἡλικίας, ὅπως ἡ δικαίαν διότι ἄλλως τὰ νεώτερα μέλη θέλουσι βλάπτεσθαι πληρώνοντα σήμερον δ' αὐτοὺς γέροντας, καὶ θέλουσιν ἀποβροφᾶσθαι τὰ κεφάλαια τῆς ἔταιρίας κατὰ τοσοῦτον, ὥστε ὁ σήμερον εἰκοσιπενταετής, φθάνων εἰς τὸ πεντηχοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, δὲν θέλει εὐρίσκει μέσον συντηρήσεως εὐρισκόμενος ἐν ἀνάγκῃ, ἐνῶ ἐπλήρωσε ποσὸν ἀνώτερον ἐν συνόλῳ κατ' ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἢ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῦ. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ τούτου ἀνάγκη νὰ παραδεχθῇ τιμολόγιον βασιζόμενον ἐπὶ τῶν στατιστικῶν διδωμένων, καὶ ν' ἀπαιτῇ ἔρανον τοσοῦτον βαρύτερον, ὅσο ἡ ἡλικία τοῦ μέλους εἶναι μᾶλλον προωδευμένη, διότι κατὰ τοσοῦτον αὐξάνει ἡ πιθανότης τῶν κινδύνων, καὶ διότι τοιοῦτοτρόπως θέλει ἐλκύσει καὶ τοὺς νέους νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν συνεταιρισμὸν, ὅπερ ἄλλως ἤθελον ἀποφύγει, καὶ δικαίως, διὰ τὸν λόγον ἐν ἀνωτέρῳ ἐξεθέσαμεν.

Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ παραδεχθῇ τὴν διάκρισιν τῶν καταθέσεων (*spécialisation des fonds*), δι' ἕκαστον εἶδος κινδύνου, διότι ἄλλως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, εἰς τῶν μεγαλύτερων σκοπῶν τῶν ἑταιριῶν τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας, ἡ πληρωμὴ συντάξεων εἰς τὰ ἀνίκαν πρὸς ἐργασίαν καταστάντα μέλη (1).

— 0 —

Εἰς παντὸς κοινωνικοῦ προβλήματος τὴν λύσιν προδίδοντες, βλέπομεν ἀναφαινόμενον τὸ ζήτημα τῆς ἐπεμβάσεως ἢ μὴ τοῦ Κράτους. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ συνεταιρισμοῦ· ἐκ προοιμίων ἀποκρούομεν τὴν ιδέαν τῆς κυβερνητικῆς ἀνκμίξεως διότι πρεσβεύομεν τὴν ἀρχὴν ὅτι, τὸ Κράτος δὲν πρέπει παντελῶς ν' ἀναμειγνύεται εἰς ἐκείνας τὰς πράξεις τὰς ὁποίας ἡ ἰδιωτικὴ ἐνέργεια δύναται νὰ διεξγάγῃ μόνη, μὴ παραβλάπτουσα ἄλλα συμφέροντα τῆς κοινωνίας. Τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰς τοὺς ἡμετέρους συνεταιρισμοὺς, οὐδόλως δὲ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁποιαδήποτε Κυβερνήσις, εἶναι

μᾶλλον τῶν ἰδιωτῶν εἰς κατὰστασιν νὰ διοικήσῃ οἰκονομικώτερον, ἐπωφελέστερον χρηματικόν τι ποσόν. Εἰς τοῦτο θέλουσιν ἀπαντήσῃ οἱ ὀπαδοὶ τῆς κυβερνητικῆς ἐπεμβάσεως, ὅτι αἱ ἔταιρίαι δύνανται λόγῳ κερδοσκοπίας, νὰ διακινδυνεύωσι τὰ κεφάλαια αὐτῶν καὶ οὕτω νὰ ἀποτύχωσι τοῦ προτιθεμένου σκοποῦ· τοῖς ἀντιτείνομεν ἀμέσως ὅτι τοιοῦτόν τι ἐὰν συμβῇ εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν, αἱ πλείους ὁμῶς θέλουσιν ἐμμένει ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς φρονήσεως σημειουμένων ὁρίων, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος ὅπως παραδεχθῶμεν ὅτι γραφεῖον διοικητικὸν κήδεταί πλείοτερον ἑταιρίας τινὸς, καὶ κέκτηται πλείους γνώσεις ταύτης ὥς πρὸς τὴν κλήν ἢ κακὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτῆς (1). Πρὸς μείζονα δὲ ἀπόδειξιν τῶν ὑφ' ἡμῶν λεγομένων θέλομεν ἀμέσως ἐξετάσει τὴν νομοθεσίαν ἣτις διέπει τοὺς συνεταιρισμοὺς τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας εἰς τὰ τρία μᾶλλον προωδευμένα Κράτη τῆς Εὐρώπης, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ Βέλγιον, καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Ἡ Ἀγγλία, ὡς πάντες γινώσκουσιν, εἶναι ὁ τόπος τῆς αὐτοδιοικήσεως (*self government*), καὶ ἐκεῖ βλέπομεν παντοίας ἐπιχειρήσεις καὶ συνεταιρισμοὺς διὰ μυρίους σκοποὺς διαφόρους ἀφορῶντας τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν γεωργίαν, τὴν πολιτικὴν, τὰς διασκεδάσεις κτλ. Τοιαύτη χώρα δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἀδιάφορος εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς ἀμοιβαίας βοηθείας, καὶ τῷ ἄντι οὗτοι ἐπληθύνθησαν κατὰ τοσοῦτον ἐν τῷ Ἡνωμένῳ Βασιλείῳ, ὥστε τὸ 1793 τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον ἐψήφισε νόμον, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *act of George Rose*, ὄνομα τοῦ προτείναντος, δι' οὗ ἐκανονίζετο ἡ ἐνέργεια καὶ ἐδίδοντο ἰδιαιτέρα προνόμια εἰς ἐκείνους τοὺς συνεταιρισμοὺς (*friendly societies*), οἵτινες ἤθελον νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τινὰς περιορισμούς. Ὁ νόμος οὗτος ἀναγνωρίζων ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι εἶναι τοῦ κοινοῦ δικαίου ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ πρὸ πάντων τὸ δικαίωμα τοῦ σχηματίζειν *friendly societies* (ἑταιρίας φίλων) (2), ἀφίνει εἰς τὰς ὑπαρχούσας καὶ συστηθησομένας τοιαύτας ἑταιρίας τὴν πλήρη αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, κατ' ὅσον δὲν ἀντιβαίνουν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, παραχωρεῖ δὲ εἰς τὰς ὑποβαλλομένας εἰς αὐτὸν τὰ ἐξῆς δικαιώματα·

1ον. Πλήρη ἀτέλειαν τῶν δικαστικῶν πράξεων τὰς ὁποίας ἐπιχειρεῖ ἡ ἑταιρία πρὸς πληρωμὴν τῶν προσῶν τὰ ὅποια τῇ ὀφείλει ὁ ταμίης ἢ τὸ διοικητικὸν συμβούλιον αὐτῆς.

2ον. Τὴν αὐτὴν ἀτέλειαν καὶ συνοπτικὴν διαδι-

(1) Εἰς τὰ ἐπόμενα ἐλάδομεν ὡς κύριον ὁδηγὸν τὸ σύγγραμμα τοῦ K. Emile Laurent: *Les associations de prévoyance, nouvelles Etudes sur les sociétés de secours mutuels*. Paris 1860.

(1) Michel Chevalier — *Lettres sur l'organisation du Travail* — σ. 204 καὶ ἐπόμενα.

(2) Ὅστω καλοῦσιν ἐν Ἀγγλίᾳ τὰς ἑταιρίας αἵτινες προτιθενται διὰ τῆς ἀμοιβαιότητος ὁποιαδήποτε ἐξασφάλισιν.

κασίαν κατὰ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἀρνούμενου ἢ ἀμελοῦντος νὰ καταθέσῃ τοὺς λογαριασμούς.

3ον. Δικαίωμα τοῦ ἀπαιτεῖν συνοπτικὴν διαδικασίαν εἰς ἕκαστον μέλος παραβλαπτόμενον ἢ ἀδικούμενον ὑπὸ τῆς ἐταιρίας.

4ον. Προνόμιον, κατὰ τὰς κληρονομίας, εἰς τὰς ὁμολογίας (créances) τῶν ἐταιριῶν ἐπὶ πάσης ἄλλης. Ἀντὶ δὲ τῶν παραχωρουμένων δικαιωμάτων ἀπῆται παρ' αὐτῶν.

1ον. Ὅπως ὑποβάλλονται οἱ κανονισμοὶ εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχήν.

2ον. Τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ μὴ μεταβληθῶσιν οἱ κανονισμοὶ οὗτοι ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν τριῶν τετάρτων τῶν ἐν γενικῇ συνελεύσει ἐπὶ τούτῳ συνελθόντων μελῶν.

Καὶ 3ον. Τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ νὰ διανεμηθῇ τὸ κεφάλαιον δι' ἄλλον σκοπὸν ἢ τὸν τῆς συστάσεως τῆς ἐταιρίας.

Ἐκτοτε διάφοροι νόμοι ἐτροποποίησαν τὸ act of George Rose, ὃν σημαντικώτερος εἶναι ὁ τοῦ 1850, ὁ σήμερον διέπων τὰς ἐν Ἀγγλίᾳ friendly societies.

Κατὰ τὸν νέον τοῦτον νόμον τὰ καταστατικά τῶν ἐταιριῶν πρέπει νὰ περιέχωσι τὸ ὄνομα αὐτῶν, τὴν ἑδρὰν καὶ τὴν φύσιν τῶν ἐργασιῶν των, τὸ ποσὸν τῆς συνεισφορᾶς, τὸ εἶδος τῆς ἐξασφαλίσεως, ὡς καὶ τὸν χρησιμεύσαντα εἰς βᾶσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ πῖνακα, τὰ καθήκοντα τῶν ὑπαλλήλων αὐτῶν, τὸν τρόπον τῆς τοποθετήσεως τῶν κεφαλαίων καὶ τέλος τὸν τρόπον τῆς ἐκδικάσεως τῶν μεταξὺ τῶν μελῶν καὶ τῆς ἐταιρίας γεννωμένων διαφορῶν. Πρὸς δὲ (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κυριώτερον), πᾶσα ἐταιρία ἀσφαλίζουσα διαφόρους κινδύνους ὑποχρεοῦται νὰ συστήσῃ ἰδιαιτέρον ταμεῖον δι' ἓνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν.

Ὅπως ἀπολαύωσι τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου παραχωρουμένων προνομίων πρέπει αἱ ἐταιρίαι νὰ ᾧσιν ἐγγεγραμμέναι (registered) ὑπὸ ἰδιαιτέρου δημοσίου ὑπαλλήλου ἐξαρτωμένου καὶ μισθοδοτουμένου ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν (registrar of friendly societies). Δύο ἀντίτυπα τοῦ καταστατικοῦ καὶ τῶν πινάκων τοῦ ὑπολογισμοῦ πρέπει νὰ ῥαλῶσιν αὐτῷ, καὶ, ἐὰν τὸ καταστατικὸν δὲν περιέχῃ τι ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, ἐκδίδει, μὴ ἔχων πρὸς τοῦτ' ἀνάγκην δικαστικῆς ἐπικυρώσεως, ἀποδεικτικὸν τοῦ ὁποίου ἡ φύσις διαφέρει καθόσον οἱ πίνακες τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων ἐνεκρίθησαν ἢ οὐ ὑπὸ τοῦ actuary (γραμματέως λογιστοῦ) τοῦ γραφείου τοῦ δημοσίου χρέους, ἢ ἄλλου τινὸς ὑπαλλήλου ἔχοντος πενταετὴ ὑπηρεσίαν παρὰ τινι ἀσφαλιστικῇ ἐταιρίᾳ τῶν ἐν Λονδίῳ, Ἐδμβούργῳ ἢ Δουβλίῳ, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα πρέπει νὰ ᾧ ἐγγεγραμμένον ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν. Καὶ ἐν μὲν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἡ ἐταιρία βεβαιουῖται ὑπὸ

τοῦ registrar, ἐν δὲ τῇ πρώτῃ ἐγγράφεται μόνον. Ὁ ὑπαλλήλος οὗτος ἔχει πρὸς τοῦτοις δικαίωμα καὶ καθήκον, ἐν ὁρισμέναις περιπτώσεσι, νὰ διορίζῃ νέους trustees (διοικητὰς) καὶ νὰ διακρίνῃ τὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐταίρων ἀναφυόμενας διενέξεις.

Ἀντὶ δὲ τῶν ὑποχρεώσεων τούτων, τὰ ἐξῆς προνόμια παραχωροῦνται εἰς τὰς βεβαιωμένας ἐταιρίας.

1ον. Ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως ἢ θανάτου ἐνὸς τῶν trustees, ἔχουσιν ἰδιαιτέρον προνόμιον ὅπως ἀπαιτήσωσι παρὰ τῶν δανειστῶν, κληρονόμων καὶ λοιπῶν τὰ τυχόν ὀφειλόμενα αὐταῖς.

2ον. ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ καταθέτωσιν ἀπ' εὐθείας τὰ κεφάλαια αὐτῶν παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Τραπεζῇ εἰς λογαριασμὸν τοῦ ταμείου τοῦ δημοσίου χρέους μὲ τόκον 1/5 0/0 καθ' ἡμέραν.

3ον. Πᾶσα πρᾶξις ἀφορῶσα τὴν ἐταιρίαν ἀπαλλάττεται τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐγγραφῆς.

4ον. Ἐπίσης ἀπαλλάττονται τῶν δικαιωμάτων μεταβιβάσεως (droits de mutation) τὰ κατὰ τὸν θάνατον ἐταίρου τινὸς ὑπὸ τῆς ἐταιρίας πληρωνόμενα ποσὰ μέχρι πεντήκοντα λιρῶν (1250 φρ.)

5ον. Αἱ εἰς τοὺς ὑποτιθεμένους κληρονόμους γενόμενα πληρωμαὶ προστατεύονται ἀπὸ πάσης κατὰ τῆς ἐταιρίας ἀγωγῆς τῶν πράγματι κληρονόμων.

Ὁ αὐτὸς νόμος ἀπαιτεῖ ἐγγυήσεις τινὰς, ὑπ' αὐτοῦ κανονιζόμενας, παρὰ τῶν ταμιῶν καὶ τῶν διαχειριζομένων τὰ κεφάλαια τῶν ἐταιριῶν.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀγγλικὴ νομοθεσία. Ἄν ἡ Ἀγγλία εἶναι ὁ τύπος τῆς αὐτοδιοικήσεως, ἡ Γαλλία τοῦναντίον παρέχει ἐντελεστάτην εἰκόνα συγκεινρώσεως. ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταϊρίζεσθαι καὶ συναθροίζεσθαι ἀποτελεῖ μέρος τοῦ δημοσίου δικαίου, ἐν Γαλλίᾳ ὅμως ὑπάρχει τὸ 291 ἄρθρ. τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ ὁ νόμος τῆς 10 Ἀπριλίου 1834, δι' ὃν ἀπαιτεῖται ἡ ἄδεια τῆς κυβερνήσεως πρὸς σχηματισμὸν ἐταιρίας περιλαμβανούσης πλέον τῶν εἴκοσι μελῶν καὶ πρὸς συνάθροισιν αὐτῶν, ἡ δὲ ἄδεια αὕτη δύναται νὰ ἀνκληθῇ. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἐν Γαλλίᾳ κοινὸν δίκαιον τὸ διέπον τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταϊρισμοῦ καὶ τῆς συναθροίσεως. ὑπὸ τὴν νομοθεσίαν ταύτην διετέλουν καὶ αἱ ἐταιρίαι ἀμοιβαίως βοηθείας μέχρι τοῦ 1848.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῶν συναθροίσεων, καὶ εἶναι γνωστὴ ἡ γενομένη αὐτῆς κατὰχρησις τὴν 28 Ἰουλίου 1848, μετὰ τὰς αἰματηρὰς σκηνὰς αἵτινες ἔφερον τὴν Γαλλίαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ, ἐτέθη περιορισμὸς εἰς τὴν μὀρφωσιν τῶν πολιτικῶν συλλόγων καὶ συναθροίσεων, ἀφῆθη ὅμως πλήρως ἐλευθερία πρὸς σχηματισμὸν ἐταιριῶν ἀλληλεβοηθείας, ἀπῆτουν μόνον παρ' αὐτῶν ὅπως δηλώσι τὰς ἡμέρας τῶν συναθροίσεων αὐτῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Συντα-

κτική Συνέλευσις διώρισεν επιτροπήν πρὸς εξέτασιν τῶν βάσεων ἐφ' ὧν ἠδύνετο νὰ ταχθῇ νόμος κανονίζων τὰ τῶν ἑταιριῶν αὐτῶν, ἐν ταύτῃ δὲ προσεκληθήσαν ὅσαι ἑταιρίαι ὑπῆρχον ὅπως ἐκφράσωσι τὴν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνώμην αὐτῶν, πέμψωσι δὲ ἐν ταύτῃ ἐκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεώς των ὅπως φωτισθῇ ἡ ἐπιτροπή. Τῆς μελέτης ταύτης προὐκ ὑπῆρξεν ὁ νόμος τῆς 15 Ἰουλίου 1850 τὸν ὁποῖον ἐτροπολόγησε καὶ συνεπλήρωσε τὸ διάταγμα τῆς 26 Μαρτίου 1853. Τὰ δύο ταῦτα κείμενα ἀποτελοῦσι σήμερον τὴν γαλλικὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νομοθεσίαν τὴν ὁποίαν θέλομεν διελθεῖ ἐν ὀλίγοις.

Ὁ νόμος τοῦ 1850 διαίρει τὰς ἑταιρίας εἰς δύο τάξεις, ἰδιωτικὰς (*sociétés privées*) αἵτινες οὐδὲν ἔχουσιν προνόμιον καὶ ὑπόκεινται εἰς τοὺς κοινούς νόμους, καὶ εἰς ἀνεγνωρισμένας (*sociétés reconnues*) αἵτινες ἀπολαμβάνουσι τὰ ἐξῆς δικαιώματα.

Δύνανται νὰ καταθέτωσιν εἰς τὰ ταμειυτήρια (*caisses d'épargne*) ποσὸν ἴσον μὲ τὸ σύνολον ἐκείνου τοῦ ὁποῖον ἕκαστος τῶν μελῶν αὐτῶν ἠδύνετο νὰ καταθέσῃ, ἤτοι 2000 φράγκων κατὰ κεφαλὴν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ δέχωνται δωρήματα καὶ κληροδοτήματα μὲ τὴν ἄδειαν μὲν τοῦ νομάρχου, ἐὰν ταῦτα δὲν ὑπερβαίνωσι τὸ ποσὸν τῶν χιλίων φρ., δυνάμει ὅμως αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος (*décret rendu sur l'avis du Conseil d'Etat*) ἐὰν πρόκειται περὶ ποσοῦ ἀνωτέρου ἢ περὶ ἀκινήτου κτήματος οἷα σδήποτε ἀξίας. Λαμβάνουσι δωρεὰν παρὰ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς αἴθουσαν διὰ τὰς συνεδριάσεις αὐτῶν, καὶ τὰ ἀναγκαζοῦντα αὐταῖς βιβλία, καὶ τέλος πᾶσα πρᾶξις ἀφορῶσα αὐτὰς εἶναι ἐλευθέρᾳ τῶν δικαιωμάτων χαρτοσήμου καὶ ἐγγραφῆς (*droits de timbre et d'enregistrement*). Ἀντὶ τῶν δικαιωμάτων τούτων ὀφείλουσι ἓον νὰ αἰτήσωσι παρὰ τῆς ἀρχῆς τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν ὡς καθιδρυμάτων δημοσίου ὠφελείας (*établissements d'utilité publique*)· 2ον νὰ πέμψωσιν αὐτῇ τὸ καταστατικὸν αὐτῶν καὶ τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν μελῶν, ἐν τῷ καταστατικῷ δὲ πρέπει ν' ἀναφέρωσι τὸν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας, τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας αὐτῆς καὶ τὴν χρῆσιν τῶν κεφαλαίων· 3ον νὰ μὴ σύγκληνται ἐξ ὀλιγοτέρων τῶν ἑκατὸν μελῶν μήτε ἐκ πλειόνων τῶν δισχιλίων· 4ον νὰ κοινοποιῶσιν εἰς τὴν διοικητικὴν ἀρχὴν ἅπαντα τὰ πρακτικὰ καὶ τὰς ἐγκυρίους αὐτῶν καταστάσεις· 5ον νὰ μὴ ὑπόσχωνται συντάξεις, καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ διαλύωνται ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς κυβερνήσεως.

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἡ κυβερνητικὴ ἐπέμβασις ἦτο μεγίστη· ἐπεὶ μόνον ἑταιρίαι ἐζήτησαν ἐντὸς δέκα ἐτῶν τὰ προνόμια ταῦτα, ἡ δὲ αὐτοκρατορικὴ κυβερνήσις διὰ τοῦ διατάγματος τοῦ

1853 συνέστησε τρίτην τάξιν ἑταιριῶν τὰς ἐπιθεδοκιμασμένας ἑταιρίας (*sociétés approuvées*) αἵτινες χίρουσι τὰ ἐξῆς προνόμια· Δύνανται ἓον, νὰ ἐνοικιάζωσιν ἀκίνητα κτήματα, νὰ ἔχωσι τὴν κυριότητα κινητῶν καὶ νὰ ἐνεργώσιν πάσας τὰς εἰς τὴν χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων τούτων ἀναγομένας πράξεις· 2ον, νὰ δέχωνται κληροδοτήματα (ἐκτὸς ἀκινήτων) μέχρι 5,000 φρ., τῇ ἀδείᾳ τοῦ νομάρχου· 3ον, λαμβάνουσιν ἐκπεσμὸν τῶν δύο τρίτων τοῦ δημοτικοῦ ἐπὶ τῶν κηδειῶν δικαιώματος εἰς τοὺς δήμους ἐν οἷς τοιοῦτον δικαίωμα ὑπάρχει· 4ον, ὡς πρὸς τὸν φόρον χαρτοσήμου, τὴν παρχώρησιν τῶν βιβλίων καὶ τῆς αἴθουσας καὶ τὸ ποσὸν ὅπερ δύνανται νὰ καταθέτωσιν εἰς τὰ ταμειυτήρια, ἔχουσι ταῦτα δικαιώματα μὲ τὰς ἀνεγνωρισμένας ἑταιρίας, καὶ τέλος ἔχουσι, τὸ σημαντικώτατον πάντων, τὸ δικαίωμα τοῦ πληρώνειν συντάξεις ἐὰν ἡ ἑταιρία ἀριθμῇ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐπιτίμων μελῶν (1).

Ἰδοὺ τώρα οἱ ὅροι ὑφ' οὗς παραχωρεῖται ἡ ἐπιδοκιμασία. Ἐπιφυλάσσεται εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὁ διορισμὸς τοῦ προέδρου, τίθεται ἐν τῷ καταστατικῷ ἡ ἀρχὴ τῆς συμμετοχῆς ἐπιτίμων μελῶν, ἀπαγορεύεται ἡ ὑπόσχεσις βοηθημάτων ἐν περιπτώσει ἀργίας (*chômage*), δὲν δύνανται τὰ μετέχοντα μέλη (*membres participants*) (2) νὰ υπερβαίνωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν πεντακοσίων ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀδείας, ὀφείλουσι νὰ ὀρίσωσι τὸν ἔρανον ἐπὶ τῇ βάσει πινάκων ἀσθενείων καὶ θανάτων ἐγκειμένων πρὸς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ νὰ μὴ κρατῶσιν ἐν τῷ ταμείῳ αὐτῶν πλέον τῶν τριπχιλίων φράγκων.

Πᾶσα μὴ ἐγκειμένη ἢ μὴ ἀνεγνωρισμένη ἑταιρία ὀφείλει νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἄδειαν συστάσεως. Ἐν Βελγίῳ αἱ ἑταιρίαι ἀμοιβαίας βοηθείας κανονίζονται διὰ τοῦ νόμου τῆς 3 Ἀπριλίου 1851, οὗ τινος τὸ σύστημα ὁμοιάζει κατὰ πολὺ τῷ τοῦ γαλλικοῦ. Κατὰ τοὺς ὅρους αὐτοῦ ἡ κυβερνήσις δύνανται νὰ ἀναγνωρίζῃ ἑταιρίας ὑποσχόμενας εἰς τὰ μέλη αὐτῶν βοηθήματα ἐν περιπτώσει ἀσθενείας, τραυματῶν ἢ ἀναπηρείας, ἢ βοηθήματα εἰς τὰς οἰκογενείας καὶ τὰς χήρας τῶν θνησκόντων· ἀναγνωρίζει δὲ καὶ τὰς ἀναλαμβάνουσας νὰ εὐκολύνωσι τὴν ἀποταμίευσιν τῶν οἰκονομιῶν πρὸς ἀγορὰν τροφίμων καὶ ἄλλων πραγμάτων χρησίμων εἰς τοὺς ἑταίρους. Ἐν οὐδεμιᾷ ὁμῶς περιπτώσει αἱ ἑταιρίαι αὗται δέονται νὰ ὀποσχθῶσιν ἰσοδίου συντάξεις.

(1) Ἐπιτίμα μέλη (*membres honoraires*) καλοῦσιν ἐκεῖνα τὰ ὅποια πληρώνουσι μὲν τὸν ἔρανον, δὲν ἔχουσι δὲ τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτῶσι βοηθήματα, εἰσὶ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ εὐπορώτεροι τοῦ τόπου.

(2) Ταῦτα εἰσὶ τὰ συνεισφέροντα καὶ ἀπολαμβάνοντα τῶν ὠφελημάτων.

Ἐν Βελγίῳ, ὡς καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὑπάρχει ἀνωτέρα τις ἐπιτροπὴ ἐπιφορτισμένη τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ τῶν ἐταιριῶν τούτων νόμου, χρησιμεύουσα ὡς ἐπιτηρητῆς, καὶ τρόπον τινὰ ὡς ὁδηγὸς καὶ σύμβουλος αὐτῶν.

Αἱ νομοθεσίαι αὗται καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν δικαιοῦσιν ἡμᾶς πληρέστατα, ὡς νομίζομεν. Παραχωροῦσι μεγάλα δικαιώματα εἰς τὰς ὑποβαλλομένας εἰς τοὺς εἰδικούς νόμους ἐταιρίας, ἀπαιτοῦσι δὲ παρ' αὐτῶν εἰς ἀντάλλαγμα ὑποχρεώσεις τινὰς προστατευτικὰς καὶ χρησίμους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὁχληρὰς ὅμως· διὰ τοῦτο αἱ πλείους ἐταιρίαι ἀμοιβαίας βοηθείας δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς αὐτοὺς, καὶ προτιμῶσι τὴν παντελῆ ἑλλειψὶν προνομίου διὰ νὰ φυλάξωσι τὴν ἀπόλυτον αὐτῶν ἐλευθερίαν.

Ἐὰν θελήσωσι ποτε αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀληθῆ ὁδὸν τῆς προόδου, ἀντὶ νὰ ἐκδίδωσι νομοθετήματα γέμοντα λεπτομερειῶν, αἵτινες, ὅσον πολλαὶ καὶ ἂν ᾖσι, θέλουσι πάντοτε εἶναι ἀτελεῖς, πρέπει νὰ ἀφήσωσι πλήρη τὴν ἐλευθερίαν τοῦ συνεταυρίζεσθαι, ὅσαςκις ὁ συνεταυρισμὸς δὲν ἀντιβαίνει εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ τάξιν.

Ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐξετάσει τῶν διαφόρων νομοθεσιῶν εἶδομεν λεπτομερῶς τὸν σκοπὸν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας, ὡς καὶ τὸν ὀργανισμὸν τῶν ἐταιριῶν ἀμοιβαίας βοηθείας, νῦν δὲ ἀνάγκη νὰ συμπληρώσωμεν τὰ περὶ αὐτῶν.

Οἱ ἔρχοντι τῶν ἐταιριῶν αἵτινες προτίθενται τὴν ἐξασφάλισιν κατὰ τῆς ἀσθενείας, καὶ τὴν κήδευσιν τῶν ἐταίρων, ἀναβαίνουν εἰς ἓν φράγκον κατὰ μῆνα καὶ κατὰ μέλος. Αἱ ἐταιρίαι ἀναλαμβάνουσιν εἰς βάρος ἑαυτῶν τὰ ἐξοδα τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν φαρμάκων, πρὸς δὲ πληρώνουσιν εἰς τὸν ἀσθενῆ ἐταῖρον ποσὸν τι καθ' ἡμέραν ἀσθενείας.

— 0 —

Ὁ κυριώτερος σκοπὸς ὃν προτίθεται ὁ ἐργάτης εἶναι, ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ ᾖ, ἢ ἐξασφάλισις τῆς ἰδίας ὑπάρξεως κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ γήρατος, ὅτε ἡ ἐργασία καταντᾷ ἀδύνατος εἰς αὐτόν. Τὴν ἀνάγκην ταύτην δύναται νὰ θεραπεύσῃ συνάζων ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ κεφάλαιον τὸ ὅποιον ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταθέτει εἰς τὰ ταμιευτήρια, καὶ τὸ ὅποιον χρησιμεύει εἰς αὐτὸν μετέπειτα. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ ὀργανισμὸς τῶν ταμιευτηρίων εἰς τὰ πλείστα κράτη ὀρίζει ἐλάχιστον τὸν ἀνώτατον ὅρον τοῦ ποσοῦ τῶν καταθέσεων κατ' ἀνθρώπου, ὥστε διὰ τοῦ τρόπου τούτου καταντᾷ δύσκολος ὁ σχηματισμὸς κεφαλαίου ἱκανοῦ πρὸς διατροφήν· καὶ ἄλλαι δυσκολίαι γεννῶνται ὡς ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ταμιευτηρίων.

Τί πρέπει λοιπὸν νὰ πράξῃ ὁ ἐργάτης ὅπως μετὰ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα ἐτῶν πολύμοχθον βίον μὴ στερῇται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου; νὰ κηρύγῃ πάλιν εἰς τὸν συνεταυρισμόν. Ἀμέσως θέλομεν ἰδεῖ πῶς ὁ Πρωτεὺς οὗτος τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ δύναται καὶ ταύτην τὴν ἀνάγκην νὰ θεραπεύσῃ.

Πολλάκις καὶ ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις ἐμελετήθη τὸ ζήτημα τῶν συντάξεων. Καὶ ἀνεφάνη μὲν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ αἰώνιον πρόβλημα τῆς κυβερνητικῆς ἐπεμβάσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἡμεῖς ὅμως καὶ ἐνταῦθα εἰς τὸ δεύτερον ἐμμένομεν.

Ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, ὅπου τὸ πνεῦμα τῆς συγκεντρώσεως ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα συνέστη ἰδιαιτέρον ταμεῖον ὑπὸ τὴν κυβερνητικὴν διεύθυνσιν καὶ ἐποπτείαν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς τῆς (Caisse des retraites de la vieillesse). Τὸ ταμεῖον τοῦτο σχηματίζεται ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν βουλομένων νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἰδίαν ὑπαρξιν ὅταν φθάσῃ ὠρισμένη τις ἡλικία (τὸ 55 ἢ 60 ἔτος τῆς ἡλικίας λ. χ.), τὸ δὲ ποσὸν τῆς ἐξασφαλιζομένης ἐτησίως συντάξεως δὲν δύναται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ὑπερβῇ τὸ ποσὸν τῶν 750 φρ., ἐν Γαλλίᾳ, καὶ 1,200 ἐν Πεδεμοντίῳ.

Τὸ σύστημα τοῦτο παρέχει βεβαίως ἀσφάλειαν εἰς τὸν καταθέτοντα, διότι τὸ κεφάλαιόν του εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς κυβερνήσεως, παρυσιάζει ὅμως καθ' ἡμᾶς δύο ἐλαττώματα σπουδαῖα· πρῶτον μὲν ὀρίζει τὸν ἀνώτατον ὅρον τῆς συντάξεως, δεύτερον καθίστησι τὰ κατατιθέμενα κεφάλαια ἐλάχιστον πραραγωγὰ. Τὸ πρῶτον εἶναι φυσικὴ συνέπεια τοῦ δευτέρου. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ κυβερνήσις τῆς τῆς δὲν δύναται ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς νὰ ἐπιχειρῇ ἐμπορικὰς πράξεις, ὥστε ἅμα ὡς εὗρεθῇ κατέχουσα σημαντικὸν χρηματικὸν ποσὸν (ἐν Γαλλίᾳ τὸ ποσὸν τῶν τοιούτων καταθέσεων ἀναβαίνει εἰς περίπου 80 ἑκατομμύρια) ἐγγράφει αὐτὸ εἰς τὸ Μέγα Βιβλίον τοῦ δημοσίου χρέους, τὸ μεταχειρίζεται δηλαδὴ εἰς τὴν ἥκιστα παραγωγικὴν ἐπιχείρησιν· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀποτελοῦν τὸ δημόσιον χρέος κεφάλαιον δαπανᾷται ἅπαξ διὰ παντός, ἐννοεῖται ὅτι ἡ κυβερνήσις φροντίζει ὥστε νὰ ἐπιβαρυνθῇ μὲ ἐτησίαν δαπάνην ὅσον τὸ δυνατόν μικρότερον, διὰ τοῦτο δὲ ὀρίζει καὶ τὸν ἀνώτατον ὅρον τῆς συντάξεως.

Κατὰ τὸ σύστημα ὅμως τὸ ὅποιον ἀποδεχόμεθα καὶ τὰ δύο ταῦτα κακὰ ἀποφεύγομεν.

Ἐκάστη ἐταιρία ἀμοιβαίας βοηθείας δύναται ἐπὶ τῇ βάσει ἀκριβῶν πινάκων νὰ συστήσῃ ἰδιαιτέρον ταμεῖον διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν συντάξεων· αἱ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καταθέσεις πρέπει, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, νὰ ᾖσι χωρισταὶ καὶ διάφοροι, κατὰ τὴν ἡλικίαν τοῦ καταθέτοντος, τὸ ποσὸν τῆς συντάξεως,

καὶ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν αὕτη γίνεται ἀπαιτητή. Οὕτω, καὶ τὰ κατατιθέμενα κεφάλαια χρησιμοποιοῦνται δι' ἐπιχειρήσεων, καὶ ἕκαστος δύναται ἀναλόγως τῆς φιλεργίας αὐτοῦ καὶ τῶν πόρων, οὓς περ κέκτηται, νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς ἑαυτὸν ὅποιον σύνταξιν δύναται καὶ ἐπιθυμεῖ.

Καὶ ταῦτα μὲν νομίζομεν ἀρκοῦντα περὶ συντάξεων, ἥδη δὲ μεταβαίνομεν εἰς ἄλλο ζήτημα σοβαρώτατον, συνδεόμενον μετὰ τῶν ἐταιριῶν ἀμοιβαίας βοηθείας.

Βεβαίως παρετήρησεν ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ γαλλικὸς νόμος ἀπαγορεύει τὴν ὑπόσχεσιν βοηθημάτων κατὰ τὰς περιόδους τῆς ἀργίας τῶν ἐργατῶν (*chômage*). Τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι προληπτικὸν κατὰ τῶν ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς κοινωνίαις συχνάκις συμβαινουσῶν διακοπῶν τῆς ἐργασίας κατὰ συνέπειαν συνεννοήσεως τῶν ἐργατῶν, (*coalition d'ouvriers, grève*) πρὸς ὑψώσιν τοῦ μισθώματος, ἐλάττωσιν τῶν ὥρων τῆς ἐργασίας, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου. Ἐν Γαλλίᾳ λοιπὸν, ὅπου ἀπὸ τῆς συνεννοήσεως εἰς τὴν στάσιν ἢ μετὰθασιν δὲν εἶναι δύσκολος, ἀπηγορεύθη ἡ εἰς αὐτὴν παραχώρησις βοηθείας· ἐν Ἀγγλίᾳ ὅμως εἶδομεν πολλάκις τοιαῦτα κινήματα συνεπαγόμενα διακοπὴν ἐργασίας τεσσάρων καὶ πέντε μηνῶν, καὶ τοὺς ἐργάτας ζῶντας ἐκ τῶν προηγουμένων αὐτῶν καταθέσεων. Καὶ ἐκεῖ ὅμως τὸ τέλος τῶν δοκιμῶν τούτων ἀπέβη ὀλέθριον εἰς τοὺς ἐπιχειρήσαντας αὐτάς, διότι μετὰ τὴν ἐξάντλησιν ὅλων τῶν καταθέσεων ἤρχοντο ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἀσθένεια κρούσασαι εἰς τὴν θύραν αὐτῶν, καὶ μετὰ μεγίστας συμφορὰς ἠναγκάζοντο πάλιν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἐργαστήσια μὲ τὰς αὐτάς ἢ καὶ ἔτι βαρυτέρας συμφωνίας· διότι, ὡς λέγει ὁ Cobden, « σχεδὸν πάντοτε δύο ἐργάται ἔχουσι χρεῖαν τοῦ αὐτοῦ ἐργοστασιάρχου, ἐνῷ σπανιώτατα δύο ἐργοστασιάρχαι ζητοῦσι τὸν αὐτὸν ἐργάτην. »

Νομίζομεν λοιπὸν ὅτι ἐν ἀρχῇ ἔχει δίκαιον ὁ γαλλικὸς νόμος ἀπαγορεύων τὰς ἐν περιπτώσει διακοπῆς τῆς ἐργασίας βοηθείας, διὰ δύο λόγους· πρῶτον διότι κατὰ τὸ παρὸν ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας δὲν ὑπάρχει τόπος ἐν ᾧ ἡ τοιαύτη κατάστασις δὲν ἤθελε καταντήσῃ ἐπικίνδυνος διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν, καὶ δεύτερον διότι αἱ τοιαῦται διακοπαὶ ἀπορροφῶσι τὰς οἰκονομίας πολλῶν ἐτῶν διὰ τὴν ἑξαψὺν μιᾶς στιγμῆς. Ἐάν ὅμως ἡ διακοπὴ αὕτη προέρχεται ἐξ ἄλλης αἰτίας ἐξωτερικῆς, ὡς λ. χ. ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐργασίας, ὡς συνέβη σήμερον διὰ τῆς ἐλλείψεως τοῦ βάρβακος, τότε βεβαίως τὰ βοηθήματα πρέπει νὰ ἐπιτρέπωνται, ἂν καὶ δὲν θέλουσιν ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει ἐπαρκέσαι, θέλουσιν ὅμως ἀνακουφίσει ὀλίγον.

Νομίζομεν ὅτι διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐδώκαμεν ἰδέαν ὅπως οὖν καθαρὰν τῶν ἐταιριῶν ἀμοιβαίας βοηθείας, καὶ ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ συμπύξωμεν αὐτά.

Ἡ ἐταιρία ἀμοιβαίας βοηθείας εἶναι συνεταιρισμὸς ἀνθρώπων ὑποχρεούτων ἑαυτοὺς ὅπως καταβάλλωσιν εἰς κοινὸν ταμεῖον περιοδικὸν ἔρανον προορισμένον ὅπως σχηματίσῃ κεφάλαιον, ἐκ ὁποῖον, ἐν ἀδυναμίᾳ τοῦ ἰδιοκτητοῦ ἀπάντων τῶν ἐταίρων, χρησιμεύει εἰς ἀνακούφισιν ἐκείνων ἐξ αὐτῶν, ὅσοι ἤθελον προσβληθῇ ὑπ' ἐνὸς τῶν ὑπὸ τοῦ συνεταιρισμοῦ ἀσφαλιζομένων κινδύνων. Οὗτοι δὲ εἰσὶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ ἀσθένεια, τὸ γῆρας ἢ ἡ ἀναπηρεία. Συγκρίμεναι συνήθως ὑπὸ ἀνθρώπων ζώντων ἀποκλειστικῶς διὰ τῆς ἐργασίας των, αἱ ἐταιρίαι ἀμοιβαίας βοηθείας εἰσὶ προορισμέναι ὅπως προφυλάττωσι τὰ μέλη αὐτῶν ἀπὸ περιστάσεων, αἵτινες ἀφαιροῦσαι ἀπ' αὐτῶν τοὺς συνήθεις πόρους, καθιστῶσιν ἐπισφαλῆ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν τε καὶ τῆς οἰκογενείας των.

Πολλάκις ἐγένετο σύγκρισις μετὰ τῶν ἐταιριῶν ἀμοιβαίας βοηθείας καὶ τῶν ταμειωτηρίων καὶ πολλοὶ προσέτιμησαν ταῦτα· οἱ τοιοῦτοι ὠρμῶντο κυρίως ἐκ τοῦ φόβου τοῦ συνεταιρισμοῦ, τὸν ὅποιον ἐθεώρουν ἐπικίνδυνον εἰς τὴν τάξιν. Εἰς αὐτοὺς θέλομεν ἀντιτάξει τοὺς ἐξῆς λόγους τοῦ Vicomte de Melun· « Μὴ φοβώμεθα τὸ φάντασμα τῶν μυστικῶν ἐταιριῶν, τὸ ὅποιον τόσον συχνὰ μᾶλλον ἀναφέρουσιν ὁμιλοῦντες περὶ τῶν ἐταιριῶν ἀμοιβαίας βοηθείας· αὐταὶ εἰσὶ τὸ κύριον φάρμακον καὶ κώλυμα ἐκείνων, διότι ἔχουσιν ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀμοιβαιότητος, τῆς ὁποίας αἱ μυστικαὶ ἐταιρίαι τὸ κακὸν μόνον ἔλαβον. » Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς πραγματικῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀλληλοβοηθείας ἐπὶ τῶν ταμειωτηρίων θέλομεν ἄρκεσθαι εἰς τὰ ἐξῆς.

Ἡ εἰς τὸ ταμειωτήριον κατάθεσις γίνεται ἀτάκτως, καὶ ὁ καταθέτων πολλάκις μετὰ ἐλάχιστον χρόνον ἀποσύρει τὰ χρήματα αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι τὰ ἀφίνει κατατεθειμένα, ἐν περιπτώσει ἀσθενείας καταστρέφει ἐντὸς ἐλαχίστου καιροῦ τὰς οἰκονομίας πολλῶν ἐτῶν. Ὅστις ὅμως ἐγγραφῇ μέλος ἐταιρίας ἀμοιβαίας βοηθείας εἶναι ὑπόχρεως, ἐπὶ ποινῇ ἀπωλείας τῶν τε κατατεθέντων καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν προκυπούσης ὠφελείας, νὰ ἐξακολουθῇ τακτικῶς τὸν ἔρανον του, τοῦθ' ὅπερ γεννᾷ ἐν αὐτῷ ἑξῆς ζωῆς τακτικῆς καὶ οἰκονομίας· ἔχει δὲ ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ἀσφάλειαν φροντίδος ἰατρικῆς καὶ βοηθημάτων, ἐφ' ὅσον καὶ ἂν διαρκέσῃ ἡ ἀσθένεια ἢ ἡ ἐπιφέρουσα τὴν διακοπὴν τῆς ἐργασίας βλάβη. Ἰστέ καὶ ὡς πρὸς τὴν ὕλικὴν ὠφέλειαν ἡ ἀμοιβαιότης ὑπερέχει τῶν ταμειωτηρίων, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ. Ὅπου καὶ ἂν ὑπάρχωσιν ἐταιρίαι ἀμοιβαίας βοηθείας παρετηρήθη ἡ μεγάλη διαφορὰ ἥτις ὑπάρχει ὡς πρὸς τὸ ἠθικὸν μέρος

μεταξὺ τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτὰς ἐργατῶν καὶ τῶν ἄλλων.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν συνεταιρισμῶν τούτων καθ' ἡμέραν προχωρεῖ. Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκθεσιν τῆς ἀνωτέρας ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, ὑπῆρχον ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1862 ἐταιρικοὶ ἀμοιβαίως βοηθείας 4,582 ἀριθμοῦσαι 639,044 ἐταίρους. Ἡ περιουσία αὐτῶν συνίστατο ἐκ 30,766,244 φρ. Τὰ δὲ ἐκ συνεισφορῶν εἰσοδήματα τοῦ τρέχοντος ἔτους ἀνέβαινον εἰς 40,388,804 φρ.

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι νομίζομεν ἀρκοῦσιν ὥπως πείσωσι καὶ τοὺς μᾶλλον ἀπίστους περὶ τῶν ὠφελημάτων τῆς ἀμοιβαιότητος, ἐπειδὴ ὁ λαὸς ἤρχισεν ἤδη νὰ ἐννοῇ τὸν μηχανισμόν καὶ τὰ πλεονεκτήματα αὐτῆς.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΤΕΤΡΑΚΕΡΩΣ ΘΩΡΑΞ.

Ἡ παρτιθεμένη εἰκὼν παρίστησι τετράκερων θώρακα (coffre à quatre cornes), ἰχθὺν κομισθέντα ἐκ Καρκαίας (Ἀνατολικῆς Ἰνδίας) ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ πεζικοῦ τῆς Γαλλίας Κ. Τέζτορος de Savisi. Ἐκ τινος δὲ περιγραφῆς αὐτοῦ, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀξιωματικοῦ γενομένης, ἀποσπῶμεν τὰ ἑξῆς:

« Ὁ τετράκερος θώραξ (ostracion cornutus, ἢ ostracion quadrangularis aculeis), εἶναι τὸ ἐντελέστερον ὑπόδειγμα τεθωρηγμένου καὶ καταφράκτου πλοίου κινουμένου ὑπὸ ἑλίκος καὶ ἀτμοῦ. Δύνανται δὲ νὰ γείνη ὑπόδειγμα καὶ πλοίων πολεμικῶν ὑποβρυχίων.

« Ὁ θώραξ κατοικεῖ τὰς μεταξὺ τῶν τροπικῶν θαλάσσης. ἔχει ἐλάχιστην ἀλλὰ καλὴν σάρκα, εἶναι δὲ σαρκοβόρος. Ἰκάρχουσι πολλὰ εἶδη θωράκων· οἱ μὲν ἐν μόνον κέρατα ἔχουσι, οἱ δὲ δύο ἢ τέσσαρα, ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινες ἐντελῶς ἐπτερημένοι κεράτων. Τὸ τετράκεριον εἶδος ἐνδιαφέρει μᾶλλον εἰς ἡμᾶς ὡς ἐντελέστερον. Διότι εἶναι ἀληθῶς ὁ ἐντελέστερος ὠπλισμένος ἰχθὺς πρὸς τε ἐπίθεσιν καὶ πρὸς ἔμυναν.

« Ὁ ἰχθὺς οὗτος ὀλίγον γνωστός ἐν Εὐρώπῃ, ἀν καὶ περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Μάρκου Ἐλιέζερ Βλὸχ, ἐν τῇ ἰχθυολογίᾳ αὐτοῦ (Μέρος Α'. σελ. 443. Εἰκὼν CXXXIV). Ὁ σοφὸς πρῶτος φαίνεται, ἄλλως τε, ὅτι περιέγραψε τὸν παράδοξον τοῦτον ἰχθύν (οὕτως ὀνομάζει αὐτὸν), μᾶλλον ἰδὼν τινὰ εἰκόνα αὐτοῦ ἢ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον. Ὁ δὲ ἡμέτερος σοφὸς ἰχθυολόγος, ὁ καλὸς καρχήδης Κ. Δυμερίλ, ἐπέδειξέ μοι τοὺς θώρακας οὓς τὸ Μουσεῖον τῶν Παρισίων κατέχει ἐν ταῖς πλουσίαις αὐτοῦ συλλογαῖς. Εἶδον τῷ

ὄντι ὠραιωτάτους ἀλλ' εἰς τὰ μὴ τετρακέρωτα εἶδη ἀνήκοντας. Τοῦ δὲ τετρακέρωτος εἶδους οἱ δύο μείζονες ἰχθὺς τοῦ Μουσείου τὰς αὐτὰς περίπου πρὸς τὸν ἑμὸν ἔχουσι διαστάσεις· μήκος ὀλικόν, 0μ 278, ἦτοι κέρατα τοῦ μετώπου 0μ 027, σῶμα 0μ 430, οὐρά 7, πτερύγιον 0μ 421. Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Μάρκου Ἐλιέζερ Βλὸχ περιγραφείς ἔχει 4 ὀ δακτύλων μήκος περιλαμβανομένου καὶ τοῦ τῆς οὐράς. Τὸ μέγεθος τοῦτο μοὶ φαίνεται ἄξιον λόγου διὰ τὸ εἶδος τοῦτο.

« Τὸ σῶμα τοῦ ἰχθύος τούτου περικαλύπτεται ἐντελῶς ὑπὸ πανοπίας ἐξ ἀσπίδων παλυγόνων, περιεχομένων μεταξὺ χειλέων ἐξ ἐλαχίστων μαργαριτῶν ἐνούντων αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας. Ὀπλίσται δὲ ὑπὸ τεσσάρων ὀρθῶν καὶ ἐξεχόντων κεράτων, δύο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ δύο παρὰ τὸ ἀπευθυμένον ἔντερον. ἔχει περίπου σχῆμα τριγωνικοῦ καὶ σεσκιδωμένου (ponté) πλοίου, χέλυσμα ἔχοντος ἐπίπεδον καὶ σχῆμα σφῶδρα εἰσέχον ὑπὲρ τὰ ἑξαλα μέρη αὐτοῦ. Ἀναμνησκαὶ τὸ σχῆμα πλοίων τινῶν τοῦ καιροῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'.

« Τὰ ἀπαλὰ μέρη ἦτοι τὰ γεννητικὰ μέρη καὶ οἱ ὀφθαλμοί, προφυλάσσονται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν κεράτων. Τὰ πτερύγια, ἦτοι τὰ κινητὰ ὄργανα προφυλάσσονται διπλούμενα καὶ ἐφαρμοζόμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος, κεκοιλωμένου πρὸς τοῦτο ὅπου δεῖ. Τὸ δὲ στόμα, ἐπίσης ὑπὸ τῶν μετωπιαίων κεράτων προστατευόμενον καὶ ὑπὸ τῆς κατωτέρας θέσεως αὐτοῦ, εἶναι ὠπλισμένον διὰ δεκατεσσάρων ὀδόντων ἐπὶ τῆς ἄνω σιαγόνος καὶ δώδεκα ἐπὶ τῆς κάτω.

« Οἱ δύο θώρακες τοῦ Μουσείου δὲν ἐνδεικνύουσιν ἀρκούντως τὸ σφῶδρα εἰσέχον σχῆμα τοῦ ἑμοῦ ἰχθύος. Ἡ πίεσις αὕτη ἦτο καταφανεστάτη ὅτε ἦτο νωπός· ἡ δὲ ξήρανσις κατέστησεν αὐτὴν ἐπὶ μείζονα. Ὁ χαρακτήρ δὲ οὗτος τῆς καταστάσεως αὐτοῦ εἶναι ἀξιοσημείωτος ὑπὸ τὴν ἐποψίν ὅφ' ἣν ἐξετάζω τὸν ἰχθύν τοῦτον (ἦτοι ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς τελειοποιήσεως τῶν θωρακαφόρων πλοίων).

« ἔχει πέντε πτερύγια κεκοσμημένα ὑπὸ ἀκτίνων πολυκλάδων, δύο μὲν ἐπὶ τοῦ στήθους ὑπὸ τὰ ὦτα, βραχέα, δέκα ἀκτίνες ἔχοντα καὶ χρησιμεύοντα ὅπως τερῇ τὴν ἰσορροπίαν καὶ ἀναστρέφεται ὑπτιος· εἶναι δὲ προσεκτικοὶ ἐπικουροὶ τῶν τε ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὠτων. Ἐν δὲ πτερύγιον ἰσχυρὸν παρὰ τὴν οὐράν, ἔχον ἐξ ἀκτίνων, χρησιμεῖον εἰς πρόοδον, ὀπισθοχώρησιν ἢ στροφὴν καὶ ἐργαζόμενον δὲ ὠθητικῶς, ὅπως κώπη ὀπισθία λήμβου. ἔχει δὲ τέλος ὁ θώραξ δύο βραχέα πτερύγια χρησιμεύοντα ἀντὶ πηδαλίων ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου, ἥπως ἐκτελῇ τοὺς ἐξελιγμοὺς αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ ὤμου δέκα ἀκτίνες ἔχον καὶ τεθειμένον πρὸς τὸ μέρος τῆς οὐράς, κατὰ τὰ δύο τρίτα τοῦ μήκους τοῦ σώματος, τὸ δὲ